

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการโรงเรียนคุณธรรม เป็นโครงการสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2553 โดยการให้โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร ได้ทำการปฏิบัติจริง และถือว่าเป็นต้นกำเนิดโรงเรียนคุณธรรม ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 เพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อันเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 เพราะถือว่าเป็นโครงการพระราชดำริโครงการสุดท้ายที่พระองค์ให้ก่อตั้งขึ้น พระองค์ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง จัดตั้งโครงการกองทุนการศึกษา โดยมีพระราชประสงค์ให้ “ช่วยสร้างคนดีให้บ้านเมือง” และพระราชทานหลัก 3 ประการในเรื่องครูและนักเรียนว่า “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนให้เด็กมีน้ำใจต่อเพื่อน ไม่ให้แข่งขันกันแต่ให้แข่งขันกับตัวเอง และให้เด็กที่เรียนเก่งช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่า และให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 - 2556 มีโรงเรียนในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 - 2 จำนวน 52 แห่ง จากการศึกษา ผลการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรม พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้นปี พ.ศ. 2557 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงได้จัดตั้งมูลนิธิยุวสถิรคุณ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมเป็นหน่วยงานของมูลนิธิ รับผิดชอบงานพัฒนาคุณธรรม) เพื่อขยายโรงเรียนคุณธรรมให้เพิ่มมากขึ้นทั่วทุกภูมิภาค ปี พ.ศ. 2559 กระทรวงศึกษาธิการ จึงนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาจึงจัดโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1) และในปี พ.ศ. 2560 มูลนิธิยุวสถิรคุณติดตามนิเทศโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 611 แห่ง แล้วมีการพัฒนาหลักสูตรการอบรม จัดทำเอกสารกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คู่มือนิเทศติดตาม และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน โรงเรียนคุณธรรมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้สามารถดำเนินการตามโครงการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อไป

จากที่มาและความสำคัญของโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่ขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นองค์หลัก

ในการจัดการ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างเป็นธรรมและมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษา มาตรฐานการจัดการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำกับ ติดตามการดำเนินงานของสำนักงาน โดยเฉพาะอำนาจและหน้าที่ในข้อที่ 5 ให้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ และประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นของเขตพื้นที่การศึกษาในแต่และเขตที่รับผิดชอบเห็นได้จากพันธกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับ โครงการโรงเรียนคุณธรรม ในข้อ 2 ว่าต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการและกำหนดยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษาจึงจัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อให้ดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีเป้าหมายผลลัพธ์และผลผลิตที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างชัดเจน สำนักพัฒนานวัตกรรมจัดการศึกษาจึงร่วมมือกับมูลนิธิยุวสถิรคุณให้การอบรมพัฒนาศึกษานิเทศก์ ให้ทราบแนวทางการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศ โดยนำกรอบแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางอันเดียวกัน และให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาการศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 2)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางบาล อำเภอบางปะหัน อำเภอผักไห่ อำเภอเสนา อำเภอวังน้อย และอำเภอบางซ้าย มีจำนวนสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น 181 โรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาจำนวน 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางบาล อำเภอบางปะหัน อำเภอผักไห่ อำเภอเสนา อำเภอลาดบัวหลวง และอำเภอสนม มีจำนวนจำนวนสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น 161 โรงเรียน และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา) มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้ทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น 29 โรงเรียน ซึ่งในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อโครงการโรงเรียนคุณธรรม ได้ส่งเสริมการพัฒนางานทางด้านการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม โดยให้โรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการในปีการศึกษา 2560 ให้ดำเนินการบริหารจัดการตามกรอบและขั้นตอนของโครงการ โรงเรียนคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาศักยภาพ ครูแกนนำและนักเรียนแกนนำเพื่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม 2) การลงมือปฏิบัติของโรงเรียน 3) การนิเทศติดตามโรงเรียน และ 4) การรายงานความก้าวหน้าและการประเมินผล โดยกำหนดให้ดำเนินการใน 1 ปีการศึกษาให้มีการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม คือ การแปลงคุณธรรมให้เป็นจริยธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2559, หน้า 12 - 16)

จากความสำคัญของเขตพื้นที่การศึกษาที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ เป็นองค์กรที่การดำเนินงานระหว่างผู้บริหาร ครูหรือบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม รวมถึงความมีคุณธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่สถานศึกษาควรที่จะจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีคุณธรรมในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงาน จึงได้นำแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมูลนิธิยุวสถิรคุณ มาเป็นกรอบในการขับเคลื่อนเพื่อให้ผู้บริหาร ครู และนักเรียนให้มีความตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี และภูมิใจในการทำความดี สร้างเครือข่ายชุมชน องค์กรแห่งคุณธรรมโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนและมีความต่อเนื่องบนพื้นฐานความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริตความรับผิดชอบและอุดมการณ์คุณธรรม โดยสถานศึกษาสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และการยอมรับ สร้างครูและนักเรียนแกนนำ กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเป้าหมาย ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย สร้างแบบอย่างพฤติกรรมด้านคุณธรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนคุณธรรม โดยมีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 1 ปี เมื่อมีการประเมินผลการปฏิบัติงานครบรอบปีแล้ว จะต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีต่อไปให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพและปัญหาของการดำเนินงาน โครงการ โรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจัยของความสำเร็จที่มีความสำคัญมากที่สุด ได้แก่

การนิเทศติดตามโรงเรียนโดยศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จัดตั้งกลุ่มนิเทศอาสาที่ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครในการนิเทศติดตามโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ให้กำลังใจ เพื่อให้โรงเรียนที่ดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมประสบความสำเร็จ และร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการนิเทศโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านมายังไม่มีรายงานผลการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมทุก ๆ ด้านในการที่จะเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนางานบริหารงานของโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญของการวิจัย

การดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม เป็นโครงการเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ที่มุ่งพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ตามคุณธรรม อัตลักษณ์บนกรอบแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 5 ประการ คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ สุจริต ความรับผิดชอบ และอุดมการณ์

คุณธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยังใช้เป็นข้อมูลต่อการเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองชุมชน และนักเรียน ที่จะนำแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมนี้ ไปใช้ให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมในปีการศึกษา 2560

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 ขั้นศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งจะได้ประชากรในการวิจัย จำนวน 132 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 99 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน (Yamane, 1973, p.125) ที่ความคลาดเคลื่อนระดับ .05

2.2 ขั้นศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียนที่จะตอบแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่มีผลการประเมินดีเด่นและได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบของโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม

3.2 ปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม

3.3 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการบริหารระดับสถานศึกษาของกลุ่มนักวิชาการ การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อีกทั้งผู้วิจัยยังอาศัยคู่มือการปฏิบัติและแนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามบทบาทของโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, หน้า 1 - 12) และคู่มือมาตรฐานและตัวชี้วัดโรงเรียนคุณธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 8 - 57) ซึ่งมีประเด็นที่มีความสอดคล้องกันผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นกรอบแนวคิด แนวทางการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังภาพประกอบ 1

สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม

1. ด้านโรงเรียน

- 1.1 การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน
- 1.2 มีแผนพัฒนาคุณธรรม
- 1.3 คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนหรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.
- 1.4 มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
- 1.5 สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
- 1.6 การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ
- 1.7 ได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก

2. ด้านผู้บริหาร

- 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม
- 2.2 มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ
- 2.3 บริหารสถานศึกษาด้วยความ โปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้
- 2.4 ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติ

3. ด้านครู

- 3.1 ความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม
- 3.2 การจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังและประเมินคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน
- 3.3 ความสามารถในการเป็นวิทยากรคุณธรรม
- 3.4 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
- 3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 3.6 ครูมีความประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี
- 3.7 การยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคลหน่วยงาน องค์กรภายใน

4. ด้านนักเรียน

- 4.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม
- 4.2 โครงงานคุณธรรม
- 4.3 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- 4.4 เป็นผู้นำทางด้านคุณธรรม
- 4.5 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
- 4.6 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม

1. องค์กรประกอบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน
2. กิจกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวทางการบริหารงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามบทบาทของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยการบริหารงาน 4 ด้านประกอบด้วย

1.1 ด้านโรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะต้องมีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมมีแผนพัฒนาคุณธรรมที่ต่อเนื่องยั่งยืน โดยบุคลากรในโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม มีคุณธรรมและความโปร่งใสในการปฏิบัติงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทำให้เกิดการยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานภายในหรือภายนอก

1.2 ด้านผู้บริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรม มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นระบบ บริหารสถานศึกษาด้วยความโปร่งใสเป็นธรรม ตรวจสอบได้ มีการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและได้รับการยอมรับหรือยกย่อง เชิดชูจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก

1.3 ด้านครู หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถจัดการเรียนการสอนปลูกฝังและประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์หรือกรอบแนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม สามารถเป็นวิทยากร สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องเชิดชูเกียรติจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรภายในหรือภายนอก

1.4 ด้านนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของนักเรียนตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยนักเรียนโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม สามารถจัดทำโครงการงานคุณธรรม

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำด้านคุณธรรม สร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในโรงเรียนเพิ่มขึ้น

2. คุณธรรมอัตลักษณ์ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวทางการบริหารงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ตามบทบาทของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม 5 ประการ คือ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบและอุดมการณ์คุณธรรม

3. สภาพการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม หมายถึง ระดับของการปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนตามกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน โดยวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน เป็น 5 ระดับ

4. ปัญหาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม หมายถึง ระดับปัญหาของการดำเนินงานที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตามกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม โดยประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน โดยวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมิน เป็น 5 ระดับ

5. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม หมายถึง การอภิปรายกิจกรรมการดำเนินงานที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการดำเนินงาน โรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1.1) ด้านโรงเรียน 1.2) ด้านผู้บริหาร 1.3) ด้านครู 1.4) ด้านนักเรียน และ 2) กิจกรรมการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมได้มาโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิของโรงเรียนคุณธรรมที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานโรงเรียนโครงการโรงเรียนคุณธรรม มาไม่น้อยกว่า 3 ปี

6. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรม ในปีการศึกษา 2560 ซึ่งเป็นสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการดำเนินงานระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู หรือบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมที่ดีตามคุณธรรมอัตลักษณ์ หรือรอบแนวคิดของโรงเรียนคุณธรรม

7. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2560

8. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2560

9. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีการศึกษา 2560

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาในการบริหารงานของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและมีมาตรฐานยิ่งขึ้น

2. สถานศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนคุณธรรม

3. ผู้ปกครองและชุมชนได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนโครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อศึกษาในส่วนการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการบริหารโรงเรียนต่อไป